

XXXV. Post occulta ergo Filii, de quibus in hoc Psalmo multa dicta sunt, erunt manifesta Filii, de quibus pauca in fine ejusdem Psalmi nunc dicta sunt. Ex his autem titulus factus est, quæ majorem hic partem tenent. Potest et ipse dies adventus Domini recte numerari inter occulta Filii, quamvis ipsa Domini præsentia manifesta futura sit. De illo enim die dictum est, quod nemo eum sciret, neque Angeli, nec Virtutes, neque Filius hominis¹. Quid ergo tam occultum, quam id quod etiam ipsi judici occultum esse dictum est, non ad cognoscendum, sed ad prodendum? De occultis autem Filii, etiamsi quisquam non Dei Filium subaudire voluerit, sed ipsius David, cujus nomini totum Psalterium tribuitur; nam Davidici utique Psalmi appellantur; voces illas audiat, quibus Domino dicitur: « Miserere nostri, fili David²: » atque ita etiam hoc modo eundem Dominum Christum intelligat, de cujus occultis ipse Psalmus inscriptus est. Sic etiam ab Angelo dicitur: « Dabit illi Deus sedem David patris sui³. » Nec illa sententia huic intellectui contraria est, qua idem Dominus quærit a Judæis: « Si filius David Christus est, quomodo » in spiritu vocat eum Dominum, dicens: Dixit Dominus Domino meo: Sede ad dexteram meam, donec ponam inimicos tuos sub pedibus tuis⁴? » Dictum est enim imperitis, qui quamvis venturum Christum sperarent, secundum hominem tamen eum expectarent, non secundum quod Virtus et Sapientia Dei est. Docet ergo ibi fidem verissimam et sincerissimam, ut et Dominus sit regis David, secundum quod est Verbum in principio, Deus apud Deum, per quod facta sunt omnia⁵: et filius, secundum quod factus est ei ex semine David secundum carnem⁶. Non enim dicit: « Non est filius David Christus; sed, si

¹ Matth. xxiv, 36. — ² Id. xx, 30. — ³ Luc. i, 32. — ⁴ Matth. xxii, 44, et Psal. cix, 1. — ⁵ Joan. i, 1. — ⁶ Rom. i, 3.

jam tenetis quod filius sit ejus, discite quomodo sit Dominus ejus: nec teneatis in Christo quod filius hominis est, ita enim filius David est; et relinquantis, quod Filius Dei est, ita enim Dominus ejus est.

ENARRATIO

IN PSALMUM X.

In finem, Psalmus ipsi David¹.

I. Nova tractatione titulus iste non indiget²: jam enim satis tractatum est, quid sit, « In finem. » Ipsum ergo Psalmi textum videamus, qui mihi videtur adversus hæreticos canendus, qui commemorando et exaggerando multorum in Ecclesia peccata, quasi apud ipsos justis aut omnes aut plures sint, ab unius Ecclesiæ veræ matris uberibus nos avertere atque abripere moliuntur: affirmantes quod apud ipsos sit Christus, et quasi pie studioseque admonentes, ut ad eos transeundo transmigramus ad Christum, quem se habuere mentiuntur. Notum est autem Christum in prophetia, cum multis nominibus allegorice insinuetur, etiam montem appellatum. Respondendum est itaque istis, et dicendum: « In Domino confido; quomodo » dicitis animæ meæ: Transmigra in montes, sicut passer³? » Unum montem teneo in quo confido, quomodo dicitis ut ad vos transeam, tanquam multi sint Christi? Aut si vos montes esse dicitis per superbiam, oportet quidem esse passerem pennatum virtutibus et præceptis Dei: sed ea ipsa prohibent volare in istos montes, et in superbis

¹ Psal. x, 1. — ² Vide D. Guillon, tom. xxi, p. 407-408. — ³ Psal. x, 2.

hominibus spem collocare. Habeo domum ubi requiescam, quia in Domino confido. Nam et passer invenit sibi domum¹. Et factus est Dominus refugium pauperi². Dicamus ergo tota fiducia, ne, dum Christum apud hæreticos quærimus, amittamus: « In Domino confido; quomodo dicitis » animæ meæ: Transmigra in montes sicut passer? »

II. « Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscura luna rectos corde³. » Terrores isti sunt comminantium nobis de peccatoribus, ut ad se tanquam ad justos transeamus. « Ecce, inquit, peccatores intenderunt arcum: » credo Scripturas, quas illi carnaliter interpretando, venenatas inde sententias emittunt. « Paraverunt sagittas suas in pharetra: » eadem verba scilicet, quæ Scripturarum auctoritate jaculaturi sunt, in cordis occulto paraverunt. « Ut sagittent in obscura luna rectos corde: » ut cum senserint, Ecclesiæ lumine propter multitudinem imperitorum et carnalium obscurato, non se posse convinci, corrumpant bonos mores colloquiis malis⁴. » Sed contra omnes istos terrores dicendum est, « In Domino confido.

III. Luna vero quam congruenter significet Ecclesiam, memini me promisisse⁵ in hoc Psalmo consideraturum. Duæ sunt de luna opiniones probabiles: harum autem quæ vera sit, aut non omnino, aut difficillime arbitror posse hominem scire. Cum enim quæritur unde lumen habeat; alii dicunt suum habere, sed globum ejus dimidium lucere, dimidium autem obscurum esse; dum autem movetur in circulo suo, eadem partem qua lucet, paulatim ad terras converti, ut videri a nobis possit; et ideo prius quasi corniculatam apparere. Nam et si facias pilam ex dimidia parte

¹ Psal. lxxxiii, 4. — ² Id. ix, 10. — ³ Id. x, 3. — ⁴ I Cor. xv, 33. — ⁵ Supra in Enarrat. Psal. viii, n. 9.

candidam, et ex dimidia obscuram; si eam partem, quæ obscura est, ante oculos habeas, nihil candoris vides: et cum cœperis illam candidam partem ad oculos convertere, si paulatim facias, primo cornua candoris videbis; deinde paulatim crescit, donec tota pars candens opponatur oculis, et nihil obscuræ alterius partis videatur: quod si perseveres adhuc paulatim convertere, incipit obscuritas apparere, et candor minui, donec iterum ad cornua redeat, et postremo totus ab oculis avertatur, ac rursus obscura illa pars sola possit videri: quod fieri dicunt, cum lumen lunæ videtur crescere usque ad quintam-decimam lunam, et rursus usque ad tricesimam minui, et redire ad cornua, donec penitus nihil in ea lucis appareat. Secundum hanc opinionem luna in allegoria significat Ecclesiam, quod ex parte spiritali lucet Ecclesia, ex parte autem carnali obscura est: et aliquando spiritalis pars in bonis operibus apparet hominibus; aliquando autem in conscientia latet, ac Deo tantummodo nota est, cum solo corpore apparet hominibus; sicut contingit, cum oramus in corde, et quasi nihil agere videmur, dum non ad terram, sed sursum corda habere jubemur ad Dominum. Alii autem dicunt non habere lunam lumen proprium, sed a sole illustrari: sed quando cum illo est, eam partem ad nos habere qua non illustratur, et ideo nihil in ea lucis videri: cum autem incipit ab illo recedere, illustrari ab ea etiam parte, quam habet ad terram; et necessario incipere a cornibus, donec fiat quinta-decima contra solem: (tunc enim sole occidente oritur, ut quisquis occidentem solem observaverit, cum eum cœperit non videre, conversus ad Orientem, lunam surgere videat:) atque inde ex alia parte cum ei cœperit propinquare, illam partem ad nos convertere, qua non illustratur, donec ad cornua redeat, atque inde omnino non appareat: quia tunc pars, quæ illustratur, sursum est ad cœlum; ad

terram autem illa quam radiare sol non potest. Ergo et secundum hanc opinionem, luna intelligitur Ecclesia, quod suum lumen non habeat, sed ab unigenito Dei Filio, qui multis locis in sanctis Scripturis allegorice Sol appellatus est, illustratur. Quem nescientes et cernere non valentes hæretici quidam(6), ad istum solem corporeum et visibilem, quod commune lumen est carnis hominum atque muscarum, sensus simplicium conantur avertere, et nonnullorum avertunt, qui quandiu non possunt interiorem lucem veritatis mente contueri, simplici fide catholica contenti esse nolunt: quæ una parvulis salus est, et quo uno lacte ad firmitatem solidioris cibi certo robore pervenitur. Quælibet ergo duarum istarum opinionum vera sit, congruenter accipitur allegorice luna, Ecclesia. Aut si in istis obscuritatibus magis negotiosis quam fructuosis, exercere animum aut non libet, aut non vacat, aut animus ipse non valet: satis est lunam popularibus oculis intueri, et non quærere obscuras causas, sed cum omnibus et incrementa ejus et complementa et detrimenta sentire. Quæ si propterea deficit ut renovetur, etiam ipsi imperitæ multitudini demonstrat Ecclesiæ figuram, in qua creditur resurrectio mortuorum.

IV. Deinde quærendum est, quid in hoc Psalmo accipiat « Obscura luna, » in qua peccatores sagittare paraverunt rectos corde. Non enim uno modo dici obscura luna potest: nam et cum finitur menstruis cursibus, et cum ejus fulgor nubilo interpolatur, et cum plena deficit, dici potest obscura luna. Potest ergo et de persecutoribus Martyrum intelligi, quod sagittare voluerint in obscura luna rectos corde: sive adhuc in Ecclesiæ novitate, quia nondum terris major effulserat, et gentilium superstitionum tenebras vicerat: sive linguis blasphemorum, et christianum nomen male diffamantium, quasi nebulis

cum terra obtegeretur, videri perspicua luna non poterat, id est, Ecclesia: sive ipsorum Martyrum cædibus, et tanta effusione sanguinis, tanquam illo defectu et obscurate qua cruentam faciem luna videtur ostendere, a nomine christiano deterrebantur infirmi; in quo terrore verba dolosa et sacrilega jaculabantur peccatores, ut etiam rectos corde perverterent. Potest et de his peccatoribus intelligi, quos Ecclesia continet, quod tunc inventa occasione hujus lunæ obscuræ, multa commiserint (7), quæ nobis opprobria nunc objiciuntur ab hæreticis, cum eorum auctores ea fecisse dicantur. Sed quoquo modo se habeat quod in obscura luna factum est, nunc catholico nomine toto orbe diffuso atque celebrato, quid mihi est incognitis perturbari? « In Domino enim confido; » nec audio dicentes animæ meæ: « Transmigra in montes » sicut passer. Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, ut sagittent in obscura luna rectos corde. » Aut si et illis nunc luna videtur obscura, quia incertum volunt efficere quæ sit Catholica, et eam peccatis carnalium hominum, quos multos continet, conantur arguere: quid ad eam pertinet, qui vere dicit, « In Domino confido? » Qua voce se quisque et frumentum esse ostendit, et usque ad ventilationis tempus paleas tolerabiliter sustinet.

V. « In Domino ergo confido. » Illi timeant qui confidunt in homine, et de parte hominis se esse negare non possunt, per cujus canos jurant: et cum in sermone ab eis quæritur, cujus communionis sint, nisi de parte illius se esse dicant, non possunt agnosci. Dic quid isti faciunt, cum illis commemorantur tam innumerabilia et quotidiana peccata et scelera eorum, quibus plena est illa societas? Numquid possunt dicere, « In Domino confido; quomodo » dicitis animæ meæ; Transmigra in montes sicut passer? » Non enim confidunt in Domino, qui tunc esse dicunt sancta

sacramenta, si per sanctos homines dentur. Itaque cum ab eis quæritur, qui sint sancti, erubescunt dicere: Nos sumus. Quinetiam si illi non erubescant hoc dicere, hi qui audiunt pro ipsis erubescunt. Itaque isti cogunt eos qui accipiunt sacramenta, spem suam in homine ponere, cujus cor videre non possunt. « Et maledictus omnis qui » spem suam ponit in homine¹. » Quid est enim dicere, Ego quod do sanctum est, nisi, spem tuam in me pone? Quid si non es sanctus? Aut ostende cor tuum. Quod si non potes, ubi videbo quod sanctus es? An forte dices quod scriptum est: « Ex operibus eorum cognoscetis eos²? » Video plane mira opera, quotidianas violentias Circumcellionum sub Episcopis et Presbyteris ducibus circumquaque volitare, et terribiles fustes Israëlites vocare, quæ homines, qui nunc vivunt, quotidie vident et sentiunt. Macariana vero tempora (8), de quibus invidiam faciunt, et plurimi non viderunt, et nemo nunc videt: et quisquis ea vidit Catholicus, potuit dicere, si Dei servus esse vellet: « In Domino confido. » Quod et nunc dicit, cum multa quæ non vult, in Ecclesia videt, qui se intra illa retia plena piscibus bonis et malis natante adhuc sentit, donec ad finem maris veniatur, ubi mali segregentur a bonis³. Isti autem quid respondent, si alicui illorum dicat ille quem baptizant: Quomodo me jubes præsumere? Nam si et dantis et accipientis est meritum, si dantis Dei, et accipientis conscientiam meam: hæc enim duo non mihi incerta sunt, bonitas illius, et fides mea. Quid te interponis, de quo certum scire nihil possum: Sine me dicere, « In » Domino confido. » Nam si in te confido, unde confido si nihil mali ista nocte fecisti? Postremo si vis ut credam tibi, numquid possum amplius quam de te credere? Unde ergo confido in eis quibus heri communicasti, et hodie

¹ Jerem. xvii, 5. — ² Matth. vii, 16. — ³ Id. xiii, 47.

communicas, et cras communicabis, utrum vel isto triduo nihil mali commiserint? Quod si nec te, nec me polluit quod nescimus, quæ causa est ut rebaptizes eos qui tempora traditionis et Macarianæ invidiæ non noverunt? Quæ causa est ut Christianos de Mesopotamia venientes, qui Cæciliani et Donati nec nomen audierunt, rebaptizare audeas, et neges esse Christianos? Si autem illos polluunt aliena peccata quæ nesciunt, tenet te reum quidquid per singulos dies in parte vestra te nesciente committitur, Imperatorum constitutiones frustra objicientem Catholicis, cum in vestris castris privati fustes ignesque sic sæviant. Ecce quo lapsi sunt, qui cum viderent in Catholica peccatores, non potuerunt dicere, « In Domino confido: » et spem suam in homine posuerunt. Quod omnino dicerent, si non aut ipsi, aut et ipsi tales essent; quales illos putabant, a quibus sacrilega superbia separari se velle finxerunt.

VI. Dicat ergo anima catholica, « In Domino confido; » quomodo dicitis animæ meæ: Transmigra in montes » sicut passer? Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum; paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent » in obscura luna rectos corde: » et sermonem ab ipsis convertat ad Dominum, et dicat, « Quoniam quæ perfecisti destruxerunt¹. » Et hoc dicat, non contra istos solos, sed contra omnes hæreticos. Omnes enim quantum in ipsis est, destruxerunt laudem, quam ex ore infantium et lactentium perfecit Deus², dum quæstionibus vanis et scrupulosis exagitant parvulos, et eos nutriri fidei lacte non sinunt. Quasi ergo dictum sit huic animæ: Quare isti tibi dicunt, « Transmigra in montes sicut passer: » quare te de peccatoribus terrent, qui intenderunt arcum ad sagittandos in obscura luna rectos corde? Respondet: Ideo utique me terrent, « Quoniam quæ perfecisti destruxe-

¹ Psal. x, 4. — ² Id. viii, 3.

» runt. » Ubi, nisi in conenticulis suis, ubi parvulos et interioris lucis ignaros, non lacte nutriunt, sed venenis necant? « Justus autem quid fecit. » Si vos Macarius, si vos Cæcilianus offendit, Christus fecit vobis, qui dixit: « Pacem meam » do vobis, pacem meam relinquo vobis¹; » quam vos nefanda dissensione violastis? Christus quid vobis fecit, qui traditorem suum tanta patientia pertulit, ut ei primam Eucharistiam confectam manibus suis, et ore suo commendatam, sicut cæteris Apostolis, traderet². Quid vobis fecit Christus, qui eundem traditorem suum, quem diabolus nominavit³, qui ante traditionem Domini nec loculis dominicis fidem potuit exhibere⁴, cum cæteris Discipulis ad prædicandum regnum cælorum misit⁵: ut demonstraret dona Dei pervenire ad eos qui cum fide accipiunt, etiamsi talis sit per quem accipiunt, qualis Judas fuit?

VII. « Dominus in templo sancto suo⁶. » Ita vero, sicut Apostolus dicit: « Templum enim Dei sanctum est, quod » estis vos. Quisquis autem templum Dei violaverit, dis- » perdet illum Deus⁷. » Templum Dei violat, qui violat unitatem. Non enim tenet caput⁸, ex quo totum corpus connexum et compactum per omnem tactum subministrationis, secundum operationem in mensuram uniuscujusque partis incrementum corporis facit, in ædificationem sui in charitate⁹. In hoc templo sancto suo Dominus est quod constat multis membris suis, sua quæque officia gerentibus, in unam ædificationem charitate constructis. Quod violat quisquis causa principatus sui a catholica societate disjungitur. « Dominus in templo sancto suo, Dominus in cælo sedes ejus¹⁰. » Si cælum acceperis justum, sicut terram accipis peccatorem, cui dictum est: « Terra

¹ Joan. xiv, 27. — ² Luc. xii, 19 et 21. — ³ Joan. vi, 71. — ⁴ Id. xii, 6. — ⁵ Matth. x, 5. — ⁶ Psal. x, 5. — ⁷ 1 Cor. iii, 17. — ⁸ Coloss. ii, 19. — ⁹ Ephes. iv, 16. — ¹⁰ Psal. x, 5.

» es, et in terram ibis¹: » quod dictum est, « Dominus » in templo sancto suo » repetitum intelliges, dum dictum est, « Dominus in cælo sedes ejus. »

VIII. « Oculi ejus in pauperem respiciunt. » Quippe cui derelictus est pauper, et qui factus est refugium pauperi². Et ideo seditiones omnes et tumultus intra ista retia, donec perducantur ad littus, de quibus nobis in perniciem suam et ad nostram correctionem insultant hæretici, per eos homines fiunt, qui pauperes Christi esse nolunt. Sed numquid ab eis qui hoc esse volunt, avertunt oculos Dei? « Oculi enim ejus in pauperem respiciunt. » Numquid metuendum est ne in turba divitum paucos pauperes videre non possit, quos in Ecclesiæ catholicæ gremio custoditos enutriet? « Palpebræ ejus interrogant filios hominum³. » Hic « Filios hominum, » illa regula libenter acceperim, de veteribus regeneratos per fidem. Hi quippe quibusdam Scripturarum locis obscuris, tanquam clausis oculis Dei, exercentur, ut quærant: et rursus quibusdam locis manifestis, tanquam apertis oculis Dei, illuminantur, ut gaudeant. Et ista in sanctis libris crebra opertio atque adpertio tanquam palpebræ sunt Dei, quæ interrogant, id est, quæ probant filios hominum, qui neque fatigantur rerum obscuritate, sed exercentur; neque inflantur cognitione, sed confirmantur.

IX. « Dominus interrogat justum et impium⁴. » Quid ergo metuimus ne aliquid nobis obsint impij, si forte nobiscum sacramenta non sincero corde communicant, quando ille interrogat justum et impium? « Qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam⁵: » id est, non ei qui credit Deo, et spem suam non ponit in homine, sed tantum animæ suæ nocet dilector iniquitatis.

X. « Pluet super peccatores laqueos⁶. » Si nubes gene-
¹ Gen. iii, 14. — ² Psal. ix, 10. — ³ Id. x, 5. — ⁴ Ibid. 6. — ⁵ Ibid. — ⁶ Ibid. 7.

raliter Prophetæ intelliguntur, sive boni, sive mali, qui etiam pseudoprophetæ appellantur¹: sic ordinantur pseudoprophetæ a Domino Deo, ut de his laqueos super peccatores pluat. Non enim quisquam in eos sectandos incidit nisi peccator, sive ad præparationem extremi supplicii, si perseverare in peccando maluerit; sive ad desuadendam superbiam, si aliquando Deum cura sinceriore quæsiverit. Si autem nubes nonnisi boni et veri Prophetæ intelliguntur; et de his manifestum est super peccatores laqueos pluere Deum, quamvis de his etiam pios ad fructificandum irriget. « Quibusdam, inquit Apostolus, sumus odor vitæ » in vitam, quibusdam odor mortis in mortem². » Non enim Prophetæ tantum; sed omnes verbo Dei animas irrigantes, nubes dici possunt. Qui cum male intelliguntur, pluit Deus super peccatores laqueos: cum autem bene intelliguntur, fœcundat pectora piorum atque fidelium. Sicut, exempli gratia, quod scriptum est: « Et erunt duo in » carne una³, » si ad libidinem quisque interpretetur, laqueum pluit super peccatorem. Sin autem intelligas sicut ille qui ait: « Ego autem dico in Christo in Ecclesia⁴: » imbrem pluit super fertilem terram. Eadem autem nube, id est, divina Scriptura, utrumque factum est. Item Dominus dicit: « Non quod intrat in os vestrum, vos coin- » quinat, sed quod exit⁵. » Audit hoc peccator, et gulam parat voracitati: audit hoc justus, et a ciborum discernendorum superstitione munitur. Et hic igitur eadem Scripturarum nube, pro suo cujusque merito, et peccatori pluvia laqueorum, et justo pluvia ubertatis infusa est.

XI. « Ignis et sulphur et spiritus procellæ pars calicis » eorum⁶. » Hæc pœna eorum est atque exitus, per quos blasphematur nomen Dei, ut primo cupiditatum suarum

¹ Matth. xxiv, 24. — ² 2 Cor. i, 16. — ³ Gen. ii, 24. — ⁴ Ephes. v, 23. — ⁵ Matth. xv, 11. — ⁶ Psal. x, 7

igne vastentur, deinde malorum operum putore a cœtu beatorum abjiciantur, postremo abrepti atque submersi, ineffabiles pœnas luant. Hæc enim pars est calicis eorum: sicut justorum calix tuus inebrians quam præclarus¹! Inebriabuntur enim ab ubertate domus tuæ². Calicem autem propterea puto appellatum, ne quid præter modum atque mensuram, vel in ipsis peccatorum suppliciis, per divinam providentiam fieri arbitremur. Et ideo tanquam rationem reddens quare id fiat, subjecit, « Quoniam justus Dominus, » et justitias dilexit³. » Non frustra pluraliter, nisi quia homines dicit, ut pro justis, justitiæ intelligantur positæ. In multis enim justis quasi multæ justitiæ videntur esse, cum sit una Dei, cujus omnes participant. Tanquam si una facies intueatur plura specula, quod in illa singulare est, de illis pluribus pluraliter redditur. Propterea rursus ad singularitatem se refert, dicendo: « Æquitatem vidit » facies ejus. » Fortasse pro eo sit positum, « Æquitatem » vidit facies ejus, » ac si diceretur: Æquitas visa est in facie ejus, id est, in ejus notitia. Facies enim Dei est potentia qua dignis innotescit. Aut certe, « Æquitatem vidit » facies ejus, » quia non se præbet cognoscendum malis, sed bonis: et ipsa est æquitas.

XII. Si quis autem lunam Synagogam vult intelligere, ad passionem Domini referat Psalmum, et de Judæis dicat, « Quoniam quæ perfecisti destruxerunt: » ac de ipso Domino, « Justus autem quid fecit? » Quem tanquam destructorem Legis arguebant: cujus præcepta, perverse vivendo, et ea contemnendo, ac sua statuendo, destruxerant, ut ipse Dominus secundum hominem loquatur, ut solet, dicens, « In Domino confido; quomodo dicitis animæ meæ: Transmigre in montes sicut passer? » propter terrores scilicet eorum, qui illum apprehendere et crucifi-

¹ Psal. lxxii, 5. — ² Id. xxxv, 9. — ³ Id. x, 8.

gere cupiebant. Cum peccatores sagittare volentes « Rectos » corde, id est, qui Christo crediderant, in obscura » luna, » id est, repleta peccatoribus Synagoga, non absurde intelligitur. Cui congruit et quod dicitur : « Dominus » in templo sancto suo, Dominus in cœlo sedes ejus? » id est, Verbum in homine, vel ipse Filius hominis qui in cœlis est. « Oculi ejus in pauperem respiciunt : » aut quem suscepit secundum Deum, aut propter quem passus est secundum hominem. « Palpebræ ejus interrogant filios » hominum. » Opertionem atque adaptionem oculorum, quod nomine palpebrarum probabile est positum, mortem resurrectionemque ejus accipere possumus, ubi probavit filios hominum Discipulos suos, et territos sua passione et resurrectione lætificatos. « Dominus interrogat » justum et impium, » jam de cœlo gubernans Ecclesiam. » Qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam. » Quare hoc ita sit, consequentia docent, « Pluet enim » super peccatores laqueos, » secundum superiorem expositionem accipiendum, et omnia cætera usque ad finem Psalmi.

ENARRATIO

IN PSALMUM XI.

In finem, pro octavo, Psalmus David¹.

I. OCTAVUM diem judicii posse intelligi, in sexto Psalmo dictum est. Potest et « Pro octavo, » intelligi pro æterno sæculo : quia post hoc tempus quod septem diebus voluit, dabitur sanctis.

¹ Psal. xi, 1.

II. « Salvum me fac, Domine, quoniam defecit sanctus¹ : » id est, non invenitur : sicut loquimur cum dicimus : Defecit frumentum, aut, Defecit pecunia. « Quoniam diminutæ » sunt veritates a filiis hominum². » Veritas una est, qua illustrantur animæ sanctæ : sed quoniam multæ sunt animæ, in ipsis multæ veritates dici possunt ; sicut ab una facie multæ in speculis imagines apparent.

III. « Vana locutus est unusquisque ad proximum » suum³. » Proximum omnem hominem oportet intelligi : quia nemo est cum quo sit operandum malum : et « Di- » lectio proximi malum non operatur⁴. Labia dolosa in » corde et corde locuti sunt⁵ » mala. Quod bis ait, « In » corde et corde, » duplex cor significat.

IV. « Disperdat Dominus universa labia dolosa⁶. Uni- » versa » dixit, ne quis se exceptum putet : sicut Apostolus dicit : « In omnem animam hominis operantis malum, Ju- » dæi primum et Græci⁷. Linguam magniloquam : » linguam superbam.

V. « Qui dixerunt : Linguam nostram magnificabimus, » labia nostra apud nos sunt, quis noster Dominus est⁸? » Superbi hypocritæ significantur, in sermone suo, spemponentes ad homines decipiendos, et Deo non subditi.

VI. « Propter miseriam inopum et gemitum pauperum, » nunc exurgam, dicit Dominus⁹. » Ita enim populum suum ipse Dominus in Evangelio miseratus est, quod rectorem non haberet, cum bene posset obtemperare. Unde etiam dictum est in Evangelio : « Messis multa, operarii » autem pauci¹⁰. » Hoc autem ex persona Dei Patris accipiendum est, qui propter inopes et pauperes, id est, inopia et paupertate bonorum spiritualium egentes, Filium

¹ Psal. xi, 2. — ² Ibid. — ³ Ibid. 3. — ⁴ Rom. xiii, 10. — ⁵ Psal. xi, 3. — ⁶ Ibid. 4. — ⁷ Rom. 11, 9. — ⁸ Psal. xi, 5. — ⁹ Ibid. 6. — ¹⁰ Matth. ix, 37.